

ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЦУКРОБУРЯКОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Розглянуто комплекс заходів щодо забезпечення стабільно високої якості продукції цукробурякового виробництва з метою підвищення його ефективності та конкурентоспроможності, шляхом удосконалення добротності вкладеної праці і зниження втрат при вирощуванні, збиранні та переробці цукросировини.

Ключові слова: *якість продукції цукробурякового виробництва, підвищення ефективності, конкурентоспроможність, втрати, фактори впливу на якість виробництва.*

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність цукробурякового виробництва вирішальним чином залежить від ефективного використання досягнень науки і техніки. Розробка довгострокових комплексних програм розвитку цукробурякового підкомплексу націлена на підвищення його ефективності, що забезпечується стрімким впровадженням у виробництво результатів наукових опрацювань. Проте для того, щоб забезпечити стабільно високий рівень якості цукробурякової продукції, необхідний комплекс заходів і вимог, які б регулювали всі стадії конкретного виробничого процесу.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблемам дослідження якості продукції цукробурякового виробництва присвячені праці відомих вітчизняних вчених, серед яких помітне місце займають: М. Роїк [2], К. Скорик [3], Л. Чернявська [4], М. Ярчук [5] та інші.

Мета даного дослідження зводиться до того, щоб не просто об'єднати безліч окремих вимог, а розробити систему збалансованих заходів, направлених на забезпечення стабільно високої якості продукції цукробурякового виробництва з урахуванням всіх чинників, що на неї впливають.

Виклад основного матеріалу. На якість цукробурякової продукції впливають технічні, технологічні, виробничо-організаційні чинники, а також все більшого значення набувають умови праці та побуту. Крім того, слід зазначити, що нині зростає вплив попередніх чинників цукробурякового виробництва на якість продукції. Якість продукції цукробурякового підкомплексу все більше визначається рівнем бізнес-планування, наукових досліджень, розробок, тощо, а також рівнем підготовки і використання інвестицій. Неточності, які чиняться на стадії бізнес-планування цукробурякового виробництва, згодом або взагалі не піддаються коригуванню, або виправлення їх здійснюється за рахунок значних втрат, які роблять продукцію не конкурентоспроможною. Важливе місце в процесі бізнес-планування цукробурякового виробництва займає технологія вирощування цукрових буряків та технологія їх переробки.

Необхідно підкреслити, що інтеграційні процеси також значно впливають на якість продукції цукробурякового підкомплексу. Якість та надійність кінцевої продукції – цукру в значній мірі, визначається якістю цукросировини, що реалізується різними категоріями господарств. Тому управління виробництвом повинно

бути орієнтовано на облік виробничих зв'язків і забезпечення тісної взаємодії, як буряківників так і переробних підприємств – виробників кінцевої продукції, а також підприємств-постачальників матеріально-технічних засобів виробництва. Найголовнішим при цьому, на наш погляд є, що якість необхідно запланувати та забезпечити, а не тільки добиватися за допомогою системи контролюючих факторів.

Таким чином, можна стверджувати, що суттєвим резервом збільшення ефективності функціонування цукробурякового підкомплексу є підвищення показників якості продукції, яка перш за все, визначається високою добротністю вкладеної праці на всіх етапах виробництва. При цьому під доброякісністю праці розуміють суворе дотримання технології виробництва, строків виконання робіт, зміцнення трудової дисципліни, що направленні на отримання максимально можливої кількості кінцевої продукції, з якнайкращими показниками якості і найменшими затратами праці і засобів виробництва.

Значною мірою якість виробництва цукрових буряків залежить від таких неконтрольованих факторів, як випромінювання сонячної енергії, випадання опадів, якість ґрунту, а також від факторів, що формуються на підготовчих етапах сільськогосподарського виробництва (дотримання сівозміни, відновлення родючості ґрунту тощо). В цілому вплив факторів на кількість та якість цукробурякового виробництва показано на рис. 1.

Рис. 1. Визначальні фактори впливу на якість цукробурякової продукції

Якість продукції – це сукупність її характеристик, що надають їй можливість забезпечувати встановлені та очікувані потреби (ISO 8402–94).

Технологічна якість цукрових буряків – це комплекс біологічних, хімічних і фізичних властивостей, що обумовлюють особливості зберігання коренеплодів і

проведення технологічних процесів переробки цукросировини.

Основний показник якості цукрових буряків – це цукристість, який є вихідним у розрахунках за буряки. Нині показники якості коренеплодів цукрових буряків, такі як забрудненість ґрунтом і зеленими залишками, цвітущість, підв'яленість, із значними механічними пошкодженнями, муміфікація, підморожені, загнилі (ДСТУ 4327:2004) та інші набагато перевищують агротехнічні вимоги [1].

Аналіз основних показників виробництва цукрових буряків в цілому' по Україні показує, що простежуються тенденції до стабілізації та розвитку галузі (табл. 1). Про це свідчать показники роботи галузі у 2010 році. Так, в 2010 р. цукрові буряки було зібрано на площі 492 тис. га, у т.ч. сільськогосподарськими підприємствами – на 449,8 тис. га (91,4%), господарствами населення – на 42,2 тис. га (8,6%). Порівняно з 2009 р. зібрана площа збільшилась на 172,5 тис. га (на 54,0%).

Валовий збір цукрових буряків (фабричних) порівняно з 2009 р. збільшився на 36,6%, виключно за рахунок розширення зібраних площ (на 53,9%), при середній урожайності 27,9 т з 1 га (у 2009 р. – 31,5 т), і склав 13,7 млн. т, у т.ч. сільськогосподарськими підприємствами накопано 12,6 млн. т (на 37,7% більше), у середньому по 28,0 т з 1 га проти 32,0 т у 2009 році. Проте якісні параметри цих показників у 2010 р. погіршуються.

Нині значно великі втрати цукрових буряків при їх збиранні. Проведені в окремих господарствах Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН дослідження втрат коренеплодів у процесі збирання дозволяють зробити висновок про величезні резерви виробництва в цьому напрямі.

Значні втрати цукрових буряків є із-за невиправданого пізнього терміну початку їх збирання, що при відсутності матеріально-технічних ресурсів не дозволяє зібрати урожай до настання морозів. Так, відсоток площі в цілому по Україні, з якої не зібрано врожай, останніми роками дуже великий. Хоча у 2010 році залишилося незбираними 1,8% посівів цукрових буряків.

Таблиця 1

Основні показники виробництва цукрових буряків у господарствах усіх категорій*

Показник	1990 р.	У середньому за			Рік				
		1996–2000рр.	2001–2005рр.	2006–2010рр.	2006	2007	2008	2009	2010
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Посівна площа, тис. га	1607	1072	805	526	815	610	380	322	501
Площа, з якої зібрано урожай, тис. га	1605	961	721	511	787	578	377	319,5	492
Площа, з якої не зібрано врожай, %	0,1	10,3	10,9	2,9	3,4	5,2	0,8	0,8	1,8
Валовий збір, тис. т	44264	16692	15097	15331	22421	16978	13438	10068	13749
Урожайність, т/га	27,6	17,4	21,0	30,0	28,5	29,4	35,6	31,5	27,9
Загальна забрудненість цукрових буряків при прийманні, %	13,0	13,1	12,8	12,4	12,6	12,5	12,4	11,8	12,3
Цукристість, %	16,68	16,11	15,40	15,77	15,77	15,02	16,05	16,85	15,30

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Втрати цукросировини (з незібраної площі), тис. т	55	1931	1670	450	798	941	107	79	251
Вихід цукру з цукрових буряків, %	12,2	11,7	10,9	11,5	11,5	11,0	11,7	12,6	11Д
Витрати цукрових буряків на 1 т цукру, т	8,2	8,5	9,2	8,7	8,7	9,1	8,6	7,9	8,9

* Джерело: розрахунок автора за даними Держкомстату України; Міністерства аграрної політики та продовольства України; Національної асоціації цукровиків України «Укрцукор».

Велика частина коренеплодів втрачається при збиранні цукрових буряків із-за неправильної технологічної налагодки робочих органів і неефективного використання коренезбиральних машин [2]. З цієї причини в полі часто залишається понад 15% урожаю. Величезні можливості підвищення ефективності цукробурякового підкомплексу знаходяться в зниженні втрат маси коренеплодів і цукристості при їх тривалому зберіганні. У середньому за добу зберігання втрати коренеплодів сягають 2–2,2% загальної маси, а цукристість знижується на 0,02%.

Низька культура землеробства, недотримання агротехнічних вимог, а також недовикористання потенційних можливостей виробництва є причиною низької врожайності цукрових буряків. Потенційний недобір урожаю з цих причин, щонайменше становить 25%.

Вчасне і якісне проведення всього комплексу агротехнічних, технологічних, організаційно-господарських заходів дозволить значно зменшити втрати врожаю, підвищити валовий збір коренеплодів і зберегти їх технологічні якості, що підвищить вихід цукру при переробці.

Крім того, слід зазначити, що значні резерви підвищення ефективності цукробурякової галузі є при переробці цукросировини. Технологічні втрати досить вагомі і зниження їх – одне з головних завдань. Ліквідація втрат цукру на заводі при переробці цукрових буряків залежить від якості сировини і умов зберігання. Із-за високої забрудненості цукрових буряків при прийманні, значних механічних пошкоджень коренеплодів, надходження підв'ялених і підморожених коренеплодів витрати сировини на виробництво 1 т білого цукру зростають на 10–15%.

Таким чином, дані дослідження дають підстави для висновку, що тільки за рахунок підвищення добротності вкладеної праці і зниження втрат при вирощуванні, збиранні та переробці цукросировини можна майже в 1,5–2 рази підвищити ефективність цукробурякового виробництва.

Список використаних джерел

1. Коренеплоди цукрових буряків для промислового перероблення. Технічні умови : ДСТУ 4327:2004. – [Чинний від 2005–07–01]. – К.: Держспоживстандарт України, 2005.– 8 с. (Національний стандарт України).
2. Роїк М.В. Науково-методичні рекомендації щодо збирання цукрових буряків / М.В. Роїк, М.М. Зуев, В.Л. Курило, М.Я. Гументик. – К: «Аграрна наука», 2002. – 42 с.
3. Скорик К.Д. Сучасні вимоги та методи контролю якості білого цукру / К.Д. Скорик // Матеріали науково – технічної конференції цукровиків України «Підвищення конкурентоспроможності цукрового виробництва»–К: «Цукор України», 2008. – С. 101–106.
4. Чернявська Л.І. Проблеми випуску цукру високої якості залежно від якості цукрової сировини / Л.І. Чернявська, В.М. Міцкевич, П.П. Шевчук // Матеріали науково – тех-

- нічної конференції цукровиків України «Підвищення конкурентоспроможності цукрового виробництва» – К.: «Цукор України», 2008. – С. 156–159.
5. Ярчук М.М. Вплив світових тенденцій на розвиток цукрової галузі України / М.М. Ярчук // Матеріали науково – технічної конференції цукровиків України «Вплив світових тенденцій на розвиток цукрової галузі України» – К.: «Цукор України», 2009. – С. 83–107.

Annotation. *The complex of measures is considered on providing stably of high quality of products of sugar beet production, with the purpose of increase of his efficiency and competitiveness, by the improvement of good quality of the inlaid labour and decline of losses at growing, collection and processing of sugar beets.*

Key words: *quality of products of sugar beet production, increase of efficiency, competitiveness, losses, factors of influence on quality of production.*

УДК 336.71 (35.08.)

Барило В.М., старший викладач Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій;

Гуцол О.Є., студентка Львівського державного університету внутрішніх справ;

Гнатюк М.В., магістрант Львівського національного університету ім. І. Франка

МОТИВАЦІЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

У даній статті розглядається поняття, суть мотивації та мотивування персоналу на підприємстві. На основі проведених спостережень визначаються основні проблеми мотивації на підприємстві та в Україні. Наводяться практичні рекомендації щодо підвищення мотивації працівників.

Ключові слова: мотивація, економічна безпека, персонал, забезпечення, мотив, стимулювання.

Актуальність проблеми. Сьогодні проблема мотивації персоналу на підприємстві є досить актуальною, особливо в розрізі забезпечення економічної безпеки бізнесу, адже вся діяльність людини обумовлена існуючими потребами, тому від правильного використання мотивації залежить успіх підприємства.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання мотивації цікавило багатьох вчених та філософів, таких як Аристотель, Сократ, Платон, М.Вебер, К.Маркс, Ф.Енгельс. Значний внесок у розвиток теорії мотивації внесли А.Шопенгауер, А.Маслоу, Д.Мак-Клеланд, Ф.Герцберг, К.Альдерфер, Д.Мак-Грегор, У.Оучі, В.Врум, С.Адамс, Дж.Аткінсон, Л.Портер, Е.Лоулер. Слід також відмітити, що вагомий внесок у розвиток теорій мотивування зробили українські вчені, зокрема, Михайло Вольський (1834–1876) вважав необхідним поліпшувати фізичні, моральні та інтелектуальні умови існування людини, наголошуючи, що політекономія є наукою про діяльність людини, спрямовану на задоволення матеріальних і духовних потреб. Григорій Цехановецький (1833–1889) виступав проти узагальнень Адама Сміта про людську поведінку, стверджуючи, що багато людей намагається поліпшити своє становище не тільки завдяки власній